

AKTUALITY PRO PRÁVNÍ PRAXI

Přehled mezinárodně smluvní praxe České republiky v roce 1993

Vladimír TÝČ

I. Úvodní poznámky

Dvoustranné a mnohostranné mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána, představují významný pramen právní úpravy nejen v oblasti práva mezinárodního, ale i vnitrostátního. Mnohé z těchto smluv byly sjednány proto, aby mezi dvěma nebo více státy sjednotily úpravu právních vztahů mezi vnitrostátními subjekty (jednotlivci) nebo vztahy procesní v oblasti občanského, trestního nebo správního řízení. Jiné smlouvy upravují vztahy mezi státy, které však mají přímý nebo nepřímý dopad na právní postavení jednotlivců.

Všechny takové smlouvy mají v oblasti vnitrostátního práva podobnou funkci, jako vnitrostátní právní předpisy. Musí se proto stát součástí právního vědomí nejen právníků, ale veřejnosti vůbec. Současný stav však tomuto předpokladu neodpovídá – o smlouvách chybí včasné a systematické informace a jejich postavení ve vnitrostátním právním řádu je stále předmětem diskusí. Účelem tohoto příspěvku je proto přispět k lepší informovanosti o mezinárodně smluvní praxi našeho státu, neboť oficiální zdroj informací o této oblasti, kterým je pouze Sbírka zákonů ČR, stále není ani pohotový, ani dostatečný. Čtenářům se proto předkládá dosud nepublikovaný přehled mezinárodních smluv, které Česká republika uzavřela v průběhu roku 1993. Prokáže-li ohlas v jakékoli formě užitečnost tohoto kroku, budeme pokračovat v publikaci takovýchto přehledů i nadále, a to případně i v intervalech kratších než ročních.

Přehled smluv zahrnuje smlouvy sjednané, tedy podepsané v roce 1993 a je rozdělen do tří částí: dvoustranné smlouvy kromě smluv se Slovenskou republikou, dvoustranné smlouvy se Slovenskou republikou (včetně smluv podepsaných za existence

federace) a smlouvy mnohostranné. Přehled uvádí především smlouvy prezidentské a vládní. Neobsahuje všechny smlouvy resortní – z této kategorie jsou uvedeny jen ty, které byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů nebo ty, které jsou z jiných důvodů hodné zvláštního zřetele. Rovněž nejsou uvedeny smlouvy, jejichž podpis nebo jiný úkon byl nutný pouze jakožto formální akt sukcese ČR do smlouvy sjednané již za existence Československa.

Vzhledem k tomu, že přehled smluv používá četné pojmy mezinárodního smluvního práva bez bližšího vymezení, zdá se být užitečné pro rychlou orientaci čtenáře některé z nich stručně připomenout. Dále uváděná vymezení těchto pojmů jsou záměrně zjednodušená a nečiní si nárok na přesnost, neboť jejich účelem je pouze usnadnit orientaci v přehledu.

Smlouva prezidentská je mezinárodní smlouva, u níž pravomoc k jejímu sjednání prezident republiky nepřenesl na vládu. Prezidentské jsou všechny smlouvy vyžadující ke svému schválení souhlasu parlamentu (článek 49 ústavy). **Smlouva vládní** je sjednána na úrovni vlády bez účasti hlavy státu a parlamentu. **Smlouva resortní** svým významem nepřesahuje rámec jednoho resortu a sjednává ji příslušný ministr. K této kategorizaci mezinárodních smluv viz článek 63 ústavy a Rozhodnutí prezidenta republiky č. 144/1993 Sb.

Podpis smlouvy znamená její sjednání. Ztvrzuje se jím vázanost smluvních stran textem smlouvy (nikoli nezbytně smlouvou samotnou). Podepsaný text je autentický (původní), oficiální a konečný, tedy dále neměnný. Má-li být právním následkem podpisu smlouvy její platnost, musí to být patrné z jejích závěrečných ustanovení.

Platnost smlouvy nastupuje na základě úkonu, který je ve smlouvě stanoven. V praxi to bývá podpis smlouvy (většina smluv resortních, některé vládní, téměř nikdy prezidentské), vzájemná notifikace vnitrostátního schválení (typické pro dvoustranné smlouvy vládní), ratifikace nebo přístup (obojí typické pro smlouvy prezidentské).

Ratifikace smlouvy je akt hlavy státu navenek, jímž se slavnostně vyjadřuje konečný souhlas s již podepsanou dvoustrannou nebo mnohostrannou smlouvou. Parlament mezinárodní smlouvy neratifikuje, nýbrž dává k ratifikaci nezbytný souhlas, je-li ho třeba.

Přístup ke smlouvě znamená u mnohostranných smluv totéž co podpis plus ratifikace. Rozdíl je pouze formální.

Vyhlášení smlouvy je oficiální publikace mezinárodní smlouvy ve Sbírce zákonů.

Předběžné provádění smlouvy je možné především u dvoustranných smluv na základě dohody smluvních stran (zpravidla zahrnuté v textu smlouvy), a to v období mezi podpisem smlouvy a jejím vstupem v platnost. Nejsou jasné právní následky předběžného provádění smlouvy, která nikdy nevstoupí v platnost.

Název smlouvy nemá význam pro její právní povahu. Smlouva, konvence (česky úmluva), dohoda, ujednání, protokol apod. jsou synonyma spadající pod druhový pojem mezinárodní smlouva.

(Blíže k některým z těchto pojmů viz jiný příspěvek v tomto čísle s názvem „Mezinárodní smlouvy a český právní řád – Poznámky k článku 52 Ústavy České republiky a k úpravě vyhlášení mezinárodních smluv ve Sbírce zákonů“.)

Následující přehledy smluv sjednaných v roce 1993 jsou zpracovány k datu 15. února 1994, pokud jde o jejich vstup v platnost a publikaci.

II. Dvoustranné smlouvy sjednané ČR v roce 1993 (kromě Slovenské republiky)

V roce 1993 sjednala Česká republika s jinými státy nebo mezinárodními organizacemi (kromě Slovenské republiky) téměř 40 dvoustranných mezinárodních smluv prezidentských nebo vládních. Převládaly mezi nimi smlouvy s ekonomickým zaměřením, kterých byla více než polovina z celkového počtu.

Nejdůležitější dvoustrannou politickou smlouvou uzavřenou v loňském roce je nepochybně Smlouva mezi ČR a Ruskou federací o přátelských vztazích a spolupráci, která zatím čeká na ratifikaci oběma stranami a tím i na vstup v platnost a na vyhlášení ve Sbírce zákonů. Její text byl těsně po podpisu zveřejněn v tisku. (Další mimořádně důležitá politická smlouva, a to Evropská dohoda o přidružení ČR k ES, je zařazena mezi smlouvy mnohostranné, neboť má 14 smluvních stran.)

Smlouvy upravující všeobecně obchodní a ekonomické vztahy (případně včetně vědeckotechnické spolupráce) byly podepsány s těmito státy: Indie, Rakousko, Rusko, Uzbekistán, Kazachstán, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Írán, Čína (poslední tři dosud nevstoupily v platnost). Všechny byly sjednány na mezinárodní úrovni (tedy nevyžadující souhlas parlamentu) a všechny (kromě tří zatím neplatných) již byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů.

Dalších sedm smluv se týká vzájemné ochrany investic. Tyto smlouvy v ČR vyžadují souhlas parlamentu bez ohledu na své označení. Sjednány byly s Maďarskem, Slovinskem, Egyptem, Polskem, Austrálií, Rumunskem a Portugalskem. Žádná z nich zatím nenabyla platnosti a tudíž nebyla vyhlášena ve Sbírce zákonů. Téměř totéž platí o další skupině pěti smluv o zamezení dvojího zdanění a o zabránění daňovému úniku. Platnosti nabýly pouze smlouvy s Polskem a USA. Zbývající tři byly sjednány s Maďarskem, Rumunskem a Izraelem.

Poslední kompaktní skupinu tvoří smlouvy o zrušení vízové povinnosti (tzv. bezvízové dohody). Vízová povinnost byla úplně zrušena se Slovinskem, Lotyšskem a Estonskem. S Chile a Uruguayí se její zrušení týká jen držitelů diplomatických a služebních pasů. Jde opět o mezinárodní dohody. S prvními dvěma státy již vstoupily v platnost a dohoda s Lotyšskem je již vyhlášena ve Sbírce zákonů.

Kromě uvedených skupin smluv bylo uzavřeno několik smluv upravujících nejruznější otázky: mezinárodní dohoda s Polskem o předávání osob na společných státních hranicích, ujednání s Rakouskem o ulehčení pohraničního odbavování na čtyřech společných hranicích přechodů, dohoda se SRN o mezinárodní osobní silniční přepravě, dohoda s Francií o spolupráci a výměnách v oblastech mládeže, tělovýchovy a sportu, dvě dohody s Ruskou federací o specifických hospodářských otázkách

a dvě resortní ujednání ministerstva obrany ČR s partnerskými ministerstvy v SRN a Litvě. S výjimkou první z nich (s Polskem) vstoupily již všechny tyto smlouvy v platnost a některé již byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů.

Z hlediska teritoriálního vypadá u dvoustranných smluv prezidentských a vládních loňská bilance takto: Nejvíce smluvních dokumentů bylo sjednáno s Ruskem (4), následují Polsko (3), Estonsko, Lotyšsko, Maďarsko, Rumunsko a Slovinsko (2). S ostatními státy, tedy Austrálií, Chile, Čínou, Egyptem, Francií, Indií, Íránem, Izraelem, Kazachstánem, Litvou, Portugalskem, Rakouskem, SRN, USA, Uruguayí a Uzbekistánem bylo sjednáno po jedné smlouvě. Jedna smlouva byla uzavřena s Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj (o grantu Světového fondu ochrany životního prostředí).

Uvedený přehled nikterak nepřekvapuje – zahrnuje především naše sousedy, nově vzniklé státy, s nimiž je třeba vybudovat smluvní základnu, státy další, s nimiž se již existující smluvní základna rozšiřuje, jakož i státy geograficky vzdálené, s nimiž jsou zatím naše dvoustranné smlouvy vzácnosti (Austrálie, Latinská Amerika).

Následuje přehled dvoustranných smluv sjednaných v r. 1993, které do konce tohoto roku vstoupily v platnost (PO = datum podpisu, PL = datum vstupu v platnost, PU = datum vyhlášení s číslem sdělení MZV ve Sbírce zákonů. Data psána podle nové normy ISO – rok, měsíc, den.)

Obchodní dohoda mezi vládou ČR a vládou Indické republiky

PO-930315 PL-930315 PU-930622/173

Dohoda mezi vládou ČR a Rakouskou spolkovou vládou o hospodářské, průmyslové, technické a technologické spolupráci

PO-930709 PL-931001 PU-931021/262

Dohoda mezi vládou ČR a vládou Ruské federace o obchodních a ekonomických vztazích a vědeckotechnické spolupráci

PO-930826 PL-930826 PU-931008/250

Dohoda mezi vládou ČR a vládou Republiky Uzbekistán o obchodně-ekonomické a vědeckotechnické spolupráci

PO-930910 PL-930910 PU-931118/280

Dohoda mezi vládou ČR a vládou Republiky Kazachstán o obchodně-ekonomických vztazích

PO-930913 PL-930913 PU-931118/281, č. 78

Dohoda mezi vládou ČR a vládou Lotyšské republiky o obchodních a ekonomických vztazích a vědeckotechnické spolupráci

PO-930922 PL-930922 PU-931026/265

Dohoda mezi vládou ČR a vládou Litevské republiky o obchodních a ekonomických vztazích a vědeckotechnické spolupráci

PO-930923 PL-930923 PU-931104/271

Dohoda mezi vládou ČR a vládou Polské republiky o zamezení dvojího zdanění v oboru daní z příjmu a z majetku

PO-930624 PL-931220 PU-940215/31

Smlouva mezi ČR a USA o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru dané z příjmu a majetku

PO-930916 PL-931223 PU-940215/32

Dohoda mezi vládou ČR a vládou Republiky Slovinsko o zrušení vízové povinnosti

PO-930504 PL-930504 PU-930626/179

Dohoda mezi vládou ČR a vládou Lotyšské republiky o zrušení vízové povinnosti

PO-930922 PL-930922 PU-940211/28

Dohoda mezi vládou ČR a vládou Estonské republiky o zrušení vízové povinnosti

PO-930924 PL-930924 PU-940215/30

Ujednání podle čl. 2 odst. 4 Dohody ze dne 17. června 1991 mezi ČSFR a Rakouskou republikou o ulehčení pohraničního odbavování

PO-930920 PL-930920 PU-oznámeno pod č.329/93 Sb.

Dohoda mezi vládou ČR a vládou Francouzské republiky o spolupráci a výměnách v oblastech mládeže, tělovýchovy a sportu

PO-930712 PL-931201 PU-940211/29

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SRN o mezinárodní osobní silniční přepravě

PO-930719 PL-930719 PU-930817/224

Dohoda mezi vládou ČR a vládou Ruské federace o ekonomické a vědeckotechnické spolupráci v oblasti zemědělsko-průmyslového komplexu

PO-930813 PL-930813 PU-_____

Dohoda mezi vládou ČR a vládou Ruské federace o vzájemných dodávkách zboží na rok 1993

PO-930826 PL-930826 PU-931008/251

III. Dvoustranné smlouvy sjednané ČR do konce roku 1993 se Slovenskou republikou

Rozdělení československé federace vyžadovalo právní úpravu nejružnějších otázek mezi oběma nástupnickými státy. 1. ledna 1993 se staly ČR a SR plnými subjekty mezinárodního práva, které od tohoto data výlučně upravuje jejich vzájemné vztahy. Právním nástrojem této úpravy jsou mezinárodní smlouvy, které začaly vznikat již v roce 1992, tedy ještě za trvání federace. Do konce roku 1993 bylo sjednáno 17 smluv prezidentských, 25 vládních a 16 resortních. Plastický přehled mnohotvárné podoby nové smluvní základny mezi oběma státy, čítající k 1. lednu 1994 celkem téměř 60 smluv, podává jejich následující soupis, který tentokrát obsahuje i smlouvy, které dosud nevstoupily v platnost, jakož i nejdůležitější smlouvy resortní. Smlouvy jsou řazeny chronologicky podle data podpisu. (Značky jsou vysvětleny na konci soupisu.)

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o vzájemném uznávání rovnocennosti dokladů o vzdělání a dokladů o vědeckých hodnostech a titulech vydávaných v ČR a ve SR

PO-921029 PL-930101 PU-930520/148

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o zrušení vízové povinnosti

PO-921029 PL-930101 PU-930520/149

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o společném postupu v otázkách pobytu cizinců ze třetích států na území ČR a SR

PO-921029 PL-930101 PU-930520/150

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o spolupráci v oblasti telekomunikačních služeb ministerstev vnitra a šifrové služby

PO-921029 PL-930101 PU-930520/151

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o společném využívání stanovených informačních a archivních fondů vzniklých z činnosti ministerstev vnitra v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti

PO-921029 PL-930101 PU-930527/156

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR pro oblast zdravotní péče

PO-921029 PL-930101 PU-930730/202

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o spolupráci v oblasti vzdělávání

PO-921029 PL-930101 PU-930730/203

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o měnovém uspořádání

PO-921029 PL-930101 PU- (platnost skončila 930208)

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o spolupráci v oblasti ochrany a tvorby životního prostředí

PO-921029 PL-930101 PU- _____

Smlouva mezi ČR a SR o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech

PO-921029 PL-930405* PU-930806/209

Smlouva mezi ČR a SR o sociálním zabezpečení

PO-921029 PL-930503* PU-930830/228

Smlouva mezi ČR a SR o vzájemném zaměstnávání občanů

PO-921029 PL-930503* PU-930830/227

Smlouva mezi ČR a SR o osobních dokladech, cestovních dokladech, řidičských dokladech a evidenci vozidel

PO-921029 PL-930503* PU-930830/230

Smlouva mezi ČR a SR o úpravě režimu a o spolupráci na společných státních hranicích

PO-921029 PL-930503* PU-930903/234

Smlouva mezi ČR a SR o generelním vymezení společných státních hranic

PO-921029 PL-930503* PU-930830/229

Smlouva o vytvoření celní unie mezi ČR a SR

PO-921029 PL-930503* PU-930910/237

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o spolupráci v dopravě a spojích

PO-921123 PL-921123 PU-930730/201

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o vzájemném uspořádání některých vztahů v devizové oblasti po zániku federace (platnost skončila 930208)

PO-921123 PL-930101 PU-931008/254

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o vzájemných vztazích a zásadách spolupráce v zemědělství, potravinářství, lesním a vodním hospodářství v podmínkách celní unie - (doplňk dohody o celní unii)

PO-921123 PL-930101 PU-931008/252

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o vypořádání majetku, práv a závazků vyplývajících ze zrušení Československého rozhlasu, Československé televize a ČTK

PO-921123 PL-921123 PU- _____

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o způsobu vypořádání vztahů vyplývajících z rozdělení ČSA a o přechodu majetku, práv, závazků

a další spolupráci republikových armád

PO-921123 PL- _____ PU- _____

Smlouva mezi ČR a SR o dobrém sousedství, přátelských vztazích a spolupráci

PO-921123 PL-930701 PU-930903/235

Smlouva mezi ČR a SR o zamezení dvojího zdanění v oboru daně dědické a darovací

PO-921123 PL-930701* PU-931008/253

Smlouva mezi ČR a SR o zamezení dvojího zdanění v oboru daní z příjmu a z majetku

PO-921123 PL-930701* PU-931014/257

Smlouva mezi vládou ČR a vládou SR o podpoře a vzájemné ochraue investic

PO-921123 PL-930101 PU- _____

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o principech a způsobech plnění

Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě a ZA jednání o početních stavech osob v konvenčních ozbrojených silách v Evropě

PO-930112 PL-930112 PU- _____

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o statutech Rady a Stálého sekretariátu celní unie

PO-930118 PL-930118 PU-----

Dohoda mezi MF ČR a MF SR a ČNB a NBS o provádění některých druhů plateb v devizové oblasti

PO-930204 PL-930204 PU-930225/080, oprava v č.55/93

Platební smlouva mezi ČR a SR

PO-930204 PL-930208 PU-930208/064, oprava v č.55/93

Smlouva mezi ČR a SR o používání peněžních prostředků v národních měnách v oblasti vzájemného cestovního ruchu

PO-930204 PL-930208 PU-930208/065, oprava v č.55/93

Smlouva mezi vládou ČR a vládou SR o spolupráci orgánů přípravného řízení trestního

PO-930222 PL-930222 PU-930430/131

Dohoda vlády ČR a vlády SR o společném postupu při přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů ze státních orgánů a státních organizací ČSFR v souvislosti se zánikem ČSFR

PO-930222 PL-930222 PU-930520/152

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o pravidlech o původu zboží a metodách administrativní spolupráce

PO-930222 PL----- PU-----

Dohoda mezi MD ČR a ministerstvem dopravy, spojů a veřejných prací SR o spolupráci v oblastech vnitrozemské plavby, námořní plavby, silniční dopravy a pozemních komunikací

PO-930311 PL-930311 PU-930813/220

Smlouva mezi ČR a SR o zřízení celních přechodů na společné státní hranici

PO-930330 PL-930330 PU-930430/132

Smlouva mezi ČR a SR o ulehčení pohraničního odbavování na státních hranicích v železniční a silniční dopravě

PO-930330 PL-930330 PU-----

Smlouva mezi vládou ČR a vládou SR o majetkovém vypořádání a dalším zajištění provozu soustavy tranzitního plynovodu

PO-930331 PL-930331 PU-----

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o sukcesi do smluv o zahraničních půjčkách přijatých ČSFR formou vládních úvěrů na podporu platební bilance a o zajištění s tím spojeného vnitřního financování

PO-930407 PL----- z PU-----

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o sukcesi do smluv o převodu záruk ČSFR za půjčky poskytnuté ze zahraničí do kompetence ČR a SR

PO-930407 PL----- z PU-----

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o sukcesi do smluv o převodu majetkových účastí ČSFR u mezinárodních měnových a finančních institucí do kompetence ČR a SR

PO-930407 PL----- z PU-----

Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o převodu vládních pohledávek vůči zahraničí do kompetence ČR a SR a o zajištění vnitřního financování poskytnutých vládních úvěrů

PO-930407 PL----- z PU-----

Dodatek č. 1 k Platební smlouvě mezi ČR a SR

PO-930520 PL-930909 PU-931014/258

Dodatek č. 1 k dohodě mezi MF ČR a MF SR a ČNB a NBS

o provádění některých druhů plateb v devizové oblasti

PO-930626 PL-930626 PU-930730/200

Smlouva mezi ČR a SR o dočasném oprávnění k podnikání fyzických a právnických osob, které podnikají na území druhé republiky po 31. prosinci 1992

PO-931029 PL-931203z PU-931231/330

Kromě uvedených resortních smluv publikovaných ve Sbírce zákonů bylo sjednáno dále 11 smluv mezi ministerstvy vnitra a 2 mezi ministerstvy zahraničních věcí.

Vysvětlivky značek :

PO - datum podpisu,

PL - datum vstupu v platnost,

PU - datum vyhlášení s číslem sdělení MZV ve Sbírce zákonů,

* - předběžné provádění od 1. ledna 1993,

z - zpětná působnost od 1. ledna 1993

Zvláštní okolnosti sjednávání smluv se Slovenskou republikou, zejména těch, které vznikaly ještě za trvání federace, přinesly několik zcela neobvyklých řešení, z nichž některá nepochybně jakožto kuriozity zpestří kapitoly o smluvním právu budoucích českých a slovenských učebnic mezinárodního práva.

Jak je patrné z přehledu, dvě smlouvy vstoupily v platnost ještě za trvání společného státu. Je to patrné poprvé, co dva členské státy téže federace upravují vzájemné vztahy uvnitř této federace prostřednictvím mezinárodního práva. Připomíná to poněkud telefonování z jedné kanceláře do druhé v témže úřadě po venkovní lince přes ústřednu.

Další zajímavostí je ustanovení o vstupu v platnost mezivládní Dohody o společném využívání stanovených informačních a archivních fondů vzniklých z činnosti ministerstev vnitra v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti (č. 156/1993 Sb.). Podle svého článku 10 dohoda vstupuje v platnost dnem 1. ledna 1993, s výjimkou článku 4 odst. 1 dohody, který vstupuje v platnost dnem podpisu, tedy již 29. října 1992. Po dobu dvou měsíců tedy platilo jedno stručné ustanovení vytržené z celkového textu bez jakékoli návaznosti na zbytek dohody, který byl zatím neplatný. Tato otázka mohla být vhodněji řešena jako otázka časové působnosti ustanovení smlouvy, tedy jejich účinnosti, nikoli platnosti, podobně jako se to běžně činí u zákonů.

Zvláštní ustanovení o nabytí účinnosti mají Dohoda mezi MF ČR a MF SR a ČNB a NBS o provádění některých druhů plateb v devizové oblasti a Dodatek č. 1 k této Dohodě (č. 80 a 200/1993 Sb.). Oba tyto dokumenty stanoví, že nabytí účinnosti (pochopitelně ve smyslu mezinárodním) dnem „vyhlášení ve Sbírce zákonů“. I když pomineme skutečnost, že nabytí účinnosti mezinárodní smlouvy má být vázáno na akt mezinárodní, nikoli ryze vnitrostátní, nemůžeme než konstatovat, že toto ustanovení je nejasné a že podle něj nelze příslušný den vůbec určit. Smlouva totiž uvádí „Sbírku zákonů“ v jednotném čísle, i když ve hře jsou Sbírky dvě: česká a slovenská. Které datum je tedy rozhodující – vyhlášení v ČR nebo v SR? Oč lepší službu by prokázalo obyčejné standartní ustanovení o nabytí účinnosti tohoto typu: „Dohoda nabývá účinnosti dnem, kdy si smluvní strany navzájem oznámí splnění předepsaných vnitrostátních podmínek účinnosti.“

Obdobnou poznámku lze uplatnit u článku 23 Smlouvy o úpravě režimu a o spolupráci na společných státních hranicích (č. 234/1993 Sb.), který váže vstup v platnost smlouvy na její schválení smluvními stranami podle jejich ústavních předpisů, tedy opět na akty vnitrostátní povahy mezinárodně irrelevantní. Platnost smlouvy bylo třeba i zde vázat na notifikaci tohoto schválení mezi stranami, nikoli na toto schválení samotné.

Pozornosti zasluhuje rovněž mezivládní dohoda o podpoře a vzájemné ochraně investic. Byla podepsána dne 23. listopadu 1992 s tím, že strany si navzájem oznámí splnění ústavních požadavků pro její vstup v platnost. Další věta tohoto ustanovení (článek 12) však kategoricky stanoví, že „tato dohoda vstoupí v platnost dnem rozdělení ČSFR“. Není tedy jasný smysl oznámení podle věty předchozí, neboť vstup v platnost na ně není vázán. Dohoda tedy vstoupila v platnost dne 1. ledna 1993, avšak dodnes nebyla vyhlášena, čímž se odlišuje od všech ostatních obdobných dohod, sjednaných s jinými státy. Její text si lze přečíst v Hospodářských novinách z 10. prosince 1992.

Velmi zajímavá a zcela neobvyklá je roční retroaktivita u Smlouvy o dočasném oprávnění k podnikání fyzických a právnických osob, které podnikají na území druhé republiky po 31. prosinci 1992, která vstoupila v platnost 3. prosince 1993, vyhlášena byla 30. prosince 1993, avšak její časová působnost se vztahuje zpětně na období od 1. ledna 1993.

Retroaktivita se objevuje rovněž u čtyř mezivládních dohod ze 7. dubna 1993, týkajících se zahraničních půjček, pohledávek a majetkových účastí bývalé federace. Tyto dohody se mají podle svých ustanovení uplatnit i na období od 1. ledna 1993 do vstupu v platnost. V platnost však žádná z nich dosud nevstoupila, takže citované ustanovení o retroaktivitě nelze aplikovat. Retroaktivně totiž může působit jen platná smlouva, neboť platnost je předpokladem účinnosti, tím spíše zpětně.

IV. Mnohostranné smlouvy (podpis, ratifikace nebo přístup ČR v roce 1993)

Dvě významné mnohostranné smlouvy byly v roce 1993 Českou republikou podepsány (s výhradou ratifikace): Úmluva o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a o jejich zničení (Paříž, 14.1.1993) a Evropská dohoda zakládající přidružení mezi ČR na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé (Lucemburk, 4.10.1993).

Na základě ratifikace nebo přístupu vstoupily pro Českou republiku v platnost tyto smlouvy (v závorce je uvedeno místo a datum přijetí smlouvy, nikoli vstupu v platnost pro ČR): Statut Rady Evropy (Londýn, 5.5.1949), Rámcová úmluva OSN o klimatických změnách (New-York, 9.5.1992), Úmluva o biologické rozmanitosti (Rio de Janeiro, 5.6.1992), Dohoda o ochraně netopýrů v Evropě (Londýn, 4.12.1991), Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonn, 23.6.1979) a Úmluva o Evropské telekomunikační družicové organizaci (EUTELSAT) a Prováděcí protokol k ní (Paříž, 15.7.1982).

Uvedený přehled zahrnuje mimo jiné dvě velmi důležité smlouvy, které jsou významným krokem k zapojení ČR do evropské integrace: Statut Rady Evropy, přístup k němuž znamená vstup ČR jako nového státu do této organizace, a asociální dohoda s ES, která ovšem zatím platnosti nenabyla, neboť režim jejího vstupu v platnost je stejný jako u smluv dvoustranných (vyžaduje se ratifikace všech smluvních stran, tedy všech 12 členských států ES, ES samotných a ČR).

Žádná z uvedených mnohostranných smluv nebyla zatím vyhlášena ve Sbírce zákonů.

V. Sukcese ČR do smluv bývalého Československa

Uvedené přehledy nepostihují úkony související se sukcesí ČR do čs. smluv. Je tomu tak proto, že proces potvrzování sukcese ČR je neobyčejně rozsáhlý a časově náročný – týká se více než 2000 smluv a zdaleka ještě nebyl uzavřen. Postupné potvrzování je nutné proto, že nestačí generální recepční klauzule obsažená v ústavním zákoně č. 4/1993 Sb. Ta je jen jednostrannou proklamací, přičemž sukcese ČR nesmí být zpochybňována druhou stranou dvoustranné smlouvy nebo dalšími stranami smlouvy mnohostranné. Zdaleka ne všechny smlouvy jsou z hlediska sukcese jasné – důvodem nemusí být jen teritoriální vazba na druhý nástupnický stát, ale i polouzavřený charakter mnohostranné smlouvy nebo na příklad nemožnost rozdělit „československý“ obsah smlouvy na „český“ a „slovenský“.

Jakmile ministerstvo zahraničních věcí vydá seznamy potvrzených smluv, bude možno tyto informace zpracovat a vypracovat přehledy platných mezinárodních smluv upravujících jednotlivé oblasti.